

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500EA DEN HAAG

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-
Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

BZK
Turfmarkt 147
DEN HAAG
Postbus 20011
2500EA DEN HAAG
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2014-0000254567
Uw kenmerk

Datum 17 juni 2014
Betreft Reactie op de vragen van de vaste commissie voor Binnenlandse
Zaken naar aanleiding van mijn brief van 24 maart 2014
(Kamerstukken II 2013/14, 31 131 nr 15)

Met belangstelling heb ik kennis genomen van de reacties en de vragen van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken naar aanleiding van mijn brief van 24 maart 2014 over het kiescollege voor Caribisch Nederland. In deze brief ga ik in op de vragen in het verslag waarbij zoveel mogelijk de volgorde van het verslag is gevolgd.

De leden van de VVD-fractie vragen wat er daadwerkelijk voor nodig is om tot een kiescollege voor Caribisch Nederland te komen.

Voor de introductie van een kiescollege voor Caribisch Nederland is wijziging van de Grondwet nodig. Het huidige voorstel tot wijziging van de Grondwet maakt een kiescollege niet mogelijk. Er zal een nieuw voorstel moeten worden geformuleerd en volgens de gebruikelijke procedure worden ingediend bij de Tweede Kamer. In de Grondwet en de uitvoeringswetgeving zullen bijvoorbeeld naast regels over de instelling, ook regels moeten worden gegeven over de samenstelling en inrichting van het kiescollege. Verder zullen waarborgen moeten worden gegeven ten aanzien van het onafhankelijk en integer functioneren van de leden van het college en moeten financiële voorzieningen worden getroffen. Ook zullen de nodige maatregelen moeten worden getroffen om de feitelijke uitvoering mogelijk te maken.

Al met al zal een dergelijk college in Caribisch Nederland een nieuw orgaan vormen naast de bestaande eilandsraad. Voordat daartoe wordt besloten, is eerst een afweging nodig of een kiescollege noodzakelijk en proportioneel is. Ik ben, gelet op de te maken afweging, niet overtuigd van nut en noodzaak van een grondwettelijk te verankeren nieuw kiescollege.

De leden van de VVD vragen voorts of de minister hierbij een relatie ziet met de Nederlanders in het buitenland en het indirecte kiesrecht van deze personen voor de leden van de Eerste Kamer. Zij vragen in hoeverre het denkbaar en mogelijk zou zijn om een gezamenlijk kiescollege te vormen voor de Nederlanders in Caribisch Nederland en de Nederlanders in het buitenland en ook deze laatste categorie Nederlanders daarmee invloed te geven op de samenstelling van de Eerste Kamer.

Nederlanders in Caribisch Nederland en Nederlanders in het buitenland hebben met elkaar gemeen dat zij geen ingezetenen zijn van een provincie. Er is echter ook een belangrijk verschil: de Nederlanders in Caribisch Nederland wonen in

Nederland en de Nederlanders in het buitenland niet. Het grondwettelijke kiesstelsel gaat er voor lokale verkiezingen vanuit dat alleen *ingezetenen* van een lokale bestuurslaag kiesrecht hebben voor de lokale vertegenwoordigende organen.

Kenmerk
2014-0000254567

Het kabinet hecht er aan de Nederlandse ingezetenen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba zo spoedig mogelijk (voor 2019) invloed te geven op de samenstelling van de Eerste Kamer. Het is daarom niet wenselijk nu de discussie over de introductie van een kiescollege voor de Eerste Kamerverkiezing te verbreden en daarmee het risico te lopen dat een grondwetswijziging niet voor 2019 in werking treedt.

Overigens is bij een kiescollege voor Nederlanders in het buitenland een bijkomende complicatie dat het lastig zal zijn de (stem)waarde van een door de leden van een dergelijk kiescollege uit te brengen stem te bepalen, aangezien niet bekend is hoeveel Nederlanders in het buitenland wonen.

De leden van de SP-fractie vragen om een nadere toelichting op de bijzondere positie van de openbare lichamen, die weliswaar vergelijkbaar zijn met, maar niet hetzelfde zijn als gemeenten. Zij vragen waarom *niet*-Nederlandse ingezetenen van Caribisch Nederland – anders dan *niet*-Nederlandse ingezetenen van gemeenten – niet het recht hebben een stem uit te brengen bij de verkiezing van de politieke vertegenwoordiging van de lokale gemeenschap?

De positie van de openbare lichamen is in zoverre bijzonder dat zij niet provinciaal zijn ingedeeld. Dat roept (steeds) de vraag op welke organen de bevoegdheden uitoefenen die in het Europese deel van Nederland aan de provinciale organen toekomen. Doorgaans zijn dit bestaande organen, hetzij op het niveau van de openbare lichamen, hetzij op het niveau van het Rijk. Het ligt daarom in de rede het kiesrecht voor de Eerste Kamer toe te kennen aan de eilandsraden.

In zijn uitspraak van 10 januari 2011 maakt het Gemeenschappelijk Hof van Justitie duidelijk dat – wat betreft het kiesrecht voor *niet*-Nederlandse ingezetenen – de eilandsraad op één lijn te stellen is met de gemeenteraad, *zolang de Grondwet niet aan de eilandsraden het kiesrecht voor leden van de Eerste Kamer toekent*. Daaruit is af te leiden dat er sprake is van gerechtvaardigd onderscheid tussen *niet*-Nederlandse ingezetenen van gemeenten en van openbare lichamen, indien de eilandsraden de leden van de Eerste Kamer kiezen en om die reden het kiesrecht voor de eilandsraden alleen wordt toegekend aan de Nederlandse ingezetenen.

De leden van deze fractie vragen waarom de regering dit besluit nu voorlegt, terwijl nog niet is besloten over de wijziging van de Grondwet. Zij vragen waarom niet is gewacht op de evaluatie van de nieuwe staatkundige verhoudingen. Zoals eerder gesteld is het van groot belang zeker te stellen dat de Nederlandse ingezetenen van Caribisch Nederland zo spoedig mogelijk (voor 2019) invloed hebben op de samenstelling van de Eerste Kamer. Daarvoor is wijziging van de Grondwet nodig. De Eerste Kamer heeft te kennen gegeven het grondwetsvoorstel niet verder te willen behandelen in afwachting van de evaluatie. Ook heeft de Eerste Kamer mij verzocht in overleg met uw Kamer te treden en met u de wenselijkheid te bespreken van een nieuw wetsvoorstel tot herziening van de Grondwet dat een apart kiescollege voor Caribisch Nederland regelt.

De leden van de SP-fractie vragen voorts om een nadere toelichting waarom de regering een kiescollege niet proportioneel acht, in verband met het geringe aantal kiezers, terwijl er veel wetten en regels zijn gemaakt in verband met de openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

Het kabinet acht het kiescollege disproportioneel omdat het gaat om een grondwettelijke regeling die zou worden getroffen met het oog op de belangen van een heel kleine groep mensen, namelijk de meerderjarige *niet*-Nederlandse ingezetenen van de openbare lichamen, die bovendien voldoen aan de eisen met betrekking tot rechtmatig verblijf die ook aan de *niet*-Nederlandse inwoners van gemeenten worden gesteld (artikel B 3, tweede lid, van de Kieswet). Het kabinet beoordeelt de proportionaliteit hiervan mede in het licht van het feit dat de enige reden dat honderdduizenden in Nederland woonachtige buitenlanders wel kiesrecht hebben voor hun gemeenteraad, maar niet voor hun provinciale staten, is gelegen in het feit dat provinciale staten de leden van de Eerste Kamer kiezen. Dit is nooit aanleiding geweest een apart kiescollege in de Grondwet op te nemen, terwijl het aantal betrokkenen ongeveer 200 maal groter is.

Kenmerk
2014-0000254567

Ook vragen de leden van dezelfde fractie of de regering met de eilandsbesturen overleg heeft gevoerd over praktische oplossingen. Zij vragen of bijvoorbeeld is overwogen om bij de verkiezing van de eilandsraden verschillende biljetten uit te reiken aan Nederlanders en *niet*-Nederlandse ingezetenen.

Het kabinet veronderstelt dat de aan het woord zijnde leden doelen op de mogelijkheid om één stemming te houden voor zowel de eilandsraad als het kiescollege voor de Eerste Kamer. Aan de ene groep kiezers (de Nederlanders) zou dan een stembiljet met bijvoorbeeld een andere kleur worden uitgereikt dan aan de andere groep kiezers (de *niet*-Nederlanders). De door de Nederlandse kiezers uitgebrachte stemmen zouden gelden voor de eilandsraad én het kiescollege en de door de *niet*-Nederlandse kiezers uitgebrachte stemmen alleen voor de eilandsraad. Het uitbrengen van één stem veronderstelt echter dat er slechts één kandidatenlijst is. Aangezien op basis van de stemming ook de samenstelling van het kiescollege voor de Eerste Kamer moet worden bepaald en het niet wenselijk is dat *niet*-Nederlanders invloed krijgen op de samenstelling van de Eerste Kamer, blijft het passief kiesrecht in dat geval voorbehouden aan Nederlanders. *Niet*-Nederlanders krijgen dan , anders dan bij de gemeenteraadsverkiezingen, slechts actief kiesrecht voor de eilandsraadsverkiezingen.

Over praktische oplossingen is geen overleg met de eilandsbesturen gevoerd, omdat die oplossingen steeds toch de invoering van een kiescollege impliceren.

De leden van de CDA-fractie vragen of de regering de drie door de Eerste Kamer genoemde uitgangspunten eenzelfde gewicht toekent.

Zoals blijkt uit eerder overleg met de Eerste Kamer (Kamerstukken I 2012/13 33 131, B, Kamerstukken I 2013/14, 33 268, I, K, L, M) en het recente wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet (Kamerstukken II 2013/14, 33 900) vindt het kabinet het uitgangspunt dat *niet*-Nederlandse ingezetenen invloed moeten hebben op de samenstelling van de meest nabije bestuurslaag ondergeschikt aan de andere uitgangspunten. Daarbij neemt het kabinet in overweging dat de Afdeling advisering van de Raad van State heeft geadviseerd bij de verhouding tussen en de afweging van de twee principiële uitgangspunten (wel kiesrecht voor *niet*-Nederlandse ingezetenen voor de eilandsraden, geen invloed op de samenstelling van Eerste Kamer) ook acht te slaan op de betekenis die in dat verband toekomt aan het proportionaliteitsbeginsel.¹ Bovendien zij opgemerkt dat in veel landen geen kiesrecht voor de meest nabije bestuurslaag is toegekend aan niet-onderdanen (en in Nederland dit ook pas eind jaren '80 is ingevoerd).

¹ *Kamerstukken II 2011/12, 33 131, nr 4.*

Voorts vragen de leden van de CDA-fractie om een nadere toelichting van het argument dat honderdduizenden *niet*-Nederlanders geen kiesrecht hebben bij de Provinciale Statenverkiezingen. Ook vragen zij waarom *niet*-Nederlanders in het Europese deel van Nederland invloed op de samenstelling van de Eerste Kamer kan worden ontzegd, als *niet*-Nederlanders in Caribisch Nederland die invloed wel hebben.

Kenmerk
2014-0000254567

Het genoemde argument relativeert het belang van het toekennen van kiesrecht aan *niet*-Nederlanders bij decentrale verkiezingen. Om misverstanden te voorkomen wijst het kabinet er op dat het van oordeel is dat *niet*-Nederlanders (of zij nu in het Europese deel van Nederland of in Caribisch Nederland wonen) geen invloed moeten krijgen op de samenstelling van de Eerste Kamer.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.H.A. Plasterk